33

గోడ

నాకు పత్రికా విలేఖరిగా వివిధ పత్రికా కార్యాలయాల్లో పదేళ్ళ అనుభవం ఉన్నా, నేను సాధారణంగా ఆర్థిక విషయాలమీదా, తప్పితే రాజకీయాలమీదా, రాస్తుంటాను, అల్లర్లూ, ఆందోళనల గురించి ప్రస్తావించినా, రాజకీయాల మీదా, ఆర్థిక ప్రగతి మీదా వాటి పరోక్ష ప్రభావం గురించి రాయడమే గాని ప్రత్యక్షంగా వాటిని ఎప్పుడూ కవర్ చేయలేదు. అంచేత మా ఎడిటర్ గారు న్యూఢిల్లీ టైమ్స్ తరపున నన్ను హుస్నాబాద్ వెళ్ళ మన్నప్పుడు కొంచెం సందేహించాను. ఈ విషయాలు సాధారణంగా చూసే దాసు, తల్లికి ఆరోగ్యం బాగాలేక సెలవు మీద వెళ్ళడం వలన నేను హుస్నాబాద్ వెళ్ళక తప్పలేదు.

హుస్నాబాద్ పూర్వ కాలం, అంటే 1947 కి ముందు, ఒక సంస్థానంగా నవాబుగారి పాలన కింద ఉండేది. స్వాతంత్ర్యానంతరం ఇండియన్ యూనియన్‌లో విలీనమయింది. తివాసీలకి, ఇత్తడి సామానుకి పెట్టింది పేరు. జనాభా లక్షపైగా. హిందూ, ముస్లిం జనాభా దాదాపు సమానంగా ఉంటుంది. హుస్నాబాద్‌కి మతకలహాలు కొత్తకాదు. గవర్నమెంటు రికార్డుల్లో కమ్యూనల్లీ హైపర్‌సెన్సిటివ్ గా ప్రసిద్ధి కెక్కింది.

గత రెండు నెలలుగా అక్కడ పరిస్థితి మళ్ళీ ఉద్రిక్తంగా ఉంది. హుస్నాబాద్ లో శిథిలావస్థలో ఉన్న కట్టడం ఒకటుంది. శిథిలమైనది శిథిలమవగా అక్కడ ఒక గోడ మాత్రం మిగిలింది. అది మసీదు అని ముస్లింలు, మందిరం అని హిందువులు గొడవ

పడుతున్నారు. ఎవరికి వారు వాస్తుకి సంబంధించిన ఆధారాలు కూడా చూపిస్తున్నారు. ముందు హిందువులు పూజలు మొదలు పెట్టారా, లేక ముస్లింలు నమాజు చెయ్యడం మొదలు పెట్టారా అనేది స్పష్టంగా తెలియదు కాని అక్కడ పూజలు, నమాజులు ప్రారంభమయ్యాయి. రెండు నెలల క్రితం ఆ గోడని కలుపుకుని రాత్రికి రాత్రి ఒకవైపు మసీదు, మరొకవైపు మందిరం లేచాయి. ప్రస్తుత ఉద్రిక్త పరిస్థితికి కారణం అది. ఈ ఉద్రిక్త పరిస్థితి పూర్వా పరాలు విచారించడానికి నేను మా పత్రిక తరపున వెడుతున్నాను.

నేను న్యూఢిల్లీ స్టేషన్లో రాత్రి ఎనిమిదింటికి బండి ఎక్కాను. బండి హుస్నాబాద్ చేరేటప్పటికి తెల్లవారకట్ల నాలుగవుతుంది. రేపంతా తీరిక లేకుండా పని. తిరిగి రాత్రి బయలు దేరి ఎల్లుండి ఉదయానికి ఢిల్లీ వచ్చేస్తాను. అదీ నా కార్యక్రమం. నాకన్నా ముందే ఫోటోగ్రాఫర్ మిశ్రా హుస్నాబాద్ చేరుకున్నాడు. అతనికి ఫోన్లో నేను వస్తున్నట్లు చెప్పాను. తనున్న హోటల్లోనే నాకు కూడా బస ఏర్పాటు చేసినట్లు, తను స్టేషనుకి వస్తున్నట్లు చెప్పాడు.

బండి బయలు దేరబోతుండగా హడావిడిగా ఓ ఇంగ్లీషు అమ్మాయి బేగ్ తీసుకు వచ్చి, నా ఎదుటి బెర్తు మీద కూలబడింది. 'అసలు ట్రెయిన్ మిస్సయి పోతాననుకున్నాను' అంది నాకేసి తిరిగి నవ్వుతూ. 'నా పేరు జెన్నీ' అంటూ తనని పరిచయం చేసుకుంది. ఆ అమ్మాయి వయసు ఇరవై ఇరవైరెండు కంటె ఎక్కువ ఉండదు. ఒంటరిగా భారత దేశం చూడడానికి వచ్చింది. ఆగ్రా, జైపూర్, బెనారస్, కలకత్తాలు చూసింది. దక్షిణాన బెంగుళూరు, మైసూరు, హైదరాబాద్‌లు చూసి ఢిల్లీ తిరిగి వచ్చింది. ప్రస్తుతం హుస్నాబాద్ వెడుతోంది. చిరకాలంగా జెన్నీ హుస్నాబాద్ చూడాలనుకుంటోందిట. నేనూ అక్కడికే వెడుతున్నానని తెలిసి ఆ అమ్మాయి చాలా సంతోషించింది.

'హుస్నాబాద్ చిన్న పట్టణం. సందులూ, గొందులూ, ఇరుకు బజార్లతో చికాకుగా ఉంటుంది. దానికి చరిత్రలో ప్రాధాన్యత ఏవీ లేదు. యాత్రా స్థలవూకాదు.' అన్నాను జెన్నీతో.

'యాత్రా స్థలమని కాదు. మా తాత అన్నగారు - మా పెదతాత హుస్నాబాద్‌లో ఉండేవాడు. ఆయన అక్కడ 1935 లో మరణించాడు. ఇంత దూరం ఎలాగూ వచ్చాను కదా! ఆయన నివసించిన స్థలం అదీ చూసి తిరిగి వెళ్ళి పోతాను' అంటూ జెన్నీ బేగ్‌లోంచి ఫోటో అల్బం తీసి చూపించింది.

ఫోటోలో జాక్సన్ బలిష్టంగా, ఒత్తు మీసాలతో పులిలా ఉన్నాడు. ఖాకీ డ్రస్సూ, నెత్తిమీద హేటూ - సైనికుడి యూనిఫాంలో కొన్నిఫోటోలు ఉన్నాయి. పులిమీద ఒక కాలు వేసి తుపాకీ నేలకానించి నిలబడి, పులి మీద కూర్చుని ఒళ్ళో తుపాకి పెట్టుకునీ - రక రకాల పోజులలో ఎన్నో ఫోటోలున్నాయి. ప్రతీ ఫోటోలోనూ అతనితో పాటు ఓ కుక్క కూడా ఉంది.

'అదేవిటి? అది కూడా ఆల్బమేనా?', అన్నాను జెన్నీ దగ్గర ఇంకో బైండు చూసి.

'ఇది మా తాత ఆత్మ కథ' అంటూ జెన్నీ జాక్సన్ ఆత్మ కథ వ్రాత ప్రతి ఫోటో

కాపీ ఇచ్చింది. ఆత్మ కథ పాతటైపు రైటరు మీద ఎగుడు దిగుడుగా టైపు చేసి వుంది. దాదాపు రెండొందల పేజీలకు పైగా ఉంది.

నాకు ప్రయాణాలలో నిద్రపోయే అలవాటు లేదు. కిటికీలోంచి బయటకు చూస్తూ గడపడమో లేక ఏదైనా పుస్తకం చదవడమో చేస్తుంటాను. కాలక్షేపానికి జాక్సన్ ఆత్మ కథ చదవడం మొదలు పెట్టాను. అతను ఆత్మ కథ ఒక క్రమపద్ధతిలో రాయలేదు. ఒక సంఘటనలోంచి మరోసంఘటనలోకి వెళ్ళి పోవడం లాంటిది చాలా చోట్ల ఉంది. స్పష్టత లేదు. అందువల్లనేమో - ఏ ప్రచురణకర్తా దాన్ని ప్రచురించ డానికి అంగీకరించలేదు. అతి కష్టం మీద పది, పదిహేను పేజీలు చదివాను. అతను బాల్యం గురించి ఏదో రాశాడు కాని అర్థం కాలేదు. విసుగు పుట్టి పక్కన పడేసి, కిటికీలోంచి బయటకి చూడటం మొదలు పెట్టాను.

వెన్నెల్లో టెలిఫోను స్తంభాలు, పొలాలు, తోటలూ వెనక్కు వెళ్ళిపోతున్నాయి. అక్కడక్కడ దూరంగా పల్లెల్లో వెలుగుతున్న దీపాలు, కదులుతూ కన్పించాయి. ఓ గంట అలా కిటికీలోంచి చూసి, విసుగు పుట్టి, నడుంవాల్చి, నా బెర్తుమీద లైటు వెలిగించి, జాక్సన్ పుస్తకం మళ్ళీ అందుకుని తిరగెయ్యడం మొదలు పెట్టాను.

జాక్సన్ జీవిత కథ చదవడానికి మొదట విసుగు కలిగించినా, బాల్యం తర్వాత ఆసక్తి కరంగానే సాగింది. అతని పుస్తకం అంతా మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో ఫ్రాన్సులో అతని అనుభవాలూ, వేట అనుభవాలూ తప్ప మరేవీ కనిపించలేదు. ట్రెంచిలలో అతను గడిపిన జీవితం, యుద్ధంలో అపార జననష్టం, ముఖ్యంగా అతని స్నేహితుడు బిల్ మరణం - వీటన్నిటి ప్రభావం అతని జీవితం మీద చాలా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. అతడు బిల్‌గురించి, బిల్ మరణం గురించి పుస్తకంలో అనేక చోట్ల ప్రస్తావించాడు.

'...ఉదయం నుంచీ జర్మన్ ఫిరంగులు గుళ్ళ వర్షం కురిపిస్తున్నాయి. మా ట్రెంచి మీదా, చుట్టూరా రెండు గంటలనించీ విరామం లేకుండా గుళ్ళు పడుతున్నాయి. ఎంతటి ధైర్యవంతుడికైనా పిరికితనం కలిగించే సన్నివేశం అది. మేమందరం చెవులు మూసుకుని, తలవంచుకుని ట్రెంచిలలో ఒదిగి కూర్చున్నాం. కొన్ని చోట్ల ట్రెంచిల మీద తిన్నగా గుళ్ళు పడి, ట్రెంచిలలో ఉన్న వాళ్ళు అక్కడికక్కడే సమాధి అయిపోతున్నారు. గుళ్ళు సమీపంలో పడినప్పుడల్లా భూమి కంపించి పైనుంచి మట్టి పెళ్ళలు పడుతున్నాయి. ఆ హోరులో 'ఇంక భరించలేను.... ఇంక భరించలేను' అంటూ ఎవరో ఏడుస్తున్నట్టు వినిపించింది. నేను తల తిప్పి చూశాను. బిల్ ఏడుస్తూ పలవరిస్తున్నాడు. 'బిల్' అంటూ అతన్ని కుదిపాను. తలెత్తి నాకేసి పిచ్చి చూపులు చూశాడు. అతను అశాంతిగా కదులుతున్నాడు. అతని మానసిక పరిస్థితి నాకు అర్థమైంది. ఇలాంటి బొంబార్డుమెంటులో మతి చలించిన వాళ్ళని చూశాను. 'ఏం ఫరవాలేదు - తొందరలో ముగిసిపోతుంది' అని అతని మీద చెయ్యి వేసి ధైర్యం చెప్పాను. అతను జరిగేది గ్రహించగల స్థితిలో లేడు. 'నాకు చావాలని లేదు- నాకు చావాలని లేదు- నాకు బతకాలని ఉంది' అంటూ లేచి నిలబడి, ఆపబోతున్న నన్ను విదిలించి కొట్టి, ట్రెంచిలోంచి బయటకి దూకి గుళ్ళ వర్షంలోకి పరిగెట్టాడు. నేను

ట్రెంచిలో నిలబడి తలెత్తి అతన్ని వెనక్కు రమ్మని అరిచాను. ఆ క్షణంలో ఊళలు వేస్తూ ఓ గుండు సరిగా అతని తలమీద దిగింది. మరుక్షణంలో ఓ మెరుపు.... పెద్ద ప్రేలుడు ... వేడి గాలి విసురుగా నా మొహాన్ని తాకింది. నేను ట్రెంచిలో కూలి పోయాను. నా తలకి బాంబు తునక తగిలి ఉంటుంది. నాకు స్పృహ తప్పింది....'

జాక్సన్ తలకి బలమైన గాయం తగిలింది. పదకొండు నెలలు హాస్పిటల్లో ఉన్నాడు. అతనిది మొదటినుంచీ పదిమందితో కలిసి మెలిసి తిరిగే స్వభావం కాదు. సైనికుడిగా అతను గడిపిన జీవితం, కళ్ళ ఎదురుగా అతనికి ఉన్న ఒకే ఒక స్నేహితుడు బిల్ దుర్మరణం, తలకు తగిలిన గాయం - ఇవన్నీ అతని దృక్పథంలో చాలా మార్పు తీసుకు వచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

'నేనెప్పుడూ చర్చికి వెళ్ళ లేదు. నాకు దేవుడంటే నమ్మకం లేదు - ఒకప్పుడు మనిషంటే నమ్మకం ఉండేది - అదిప్పుడు పోయింది - నాకు నా జిమ్మీ తప్ప ఎవరూ లేరు. నాకు బంధువు, మిత్రుడు, దైవం, అన్నీ నా జిమ్మీయే' అని ఒక చోట రాశాడు జాక్సన్.

జిమ్మీ అతని పెంపుడు కుక్క.

అతను సైన్యం నుంచి విడుదలయ్యాక ఇండియాలో అటవీ శాఖలో చేరాడు. అతను ఎవరితోనూ కలిసేవాడు కాదు. సాధ్యమైనంత వరకూ నగరాలకీ, జనవాసాలకీ, దూరంగా మసిలేవాడు. అతనికి వేట ఒక వ్యసనమైంది. పులులు తిరిగే ప్రాంతాలలో ఎరవేసి, మంచె కట్టుకుని పులికోసం ఎదురు చూడకుండా, తుపాకీ భుజాన వేసుకుని, జిమ్మీని తీసుకుని పులివెంట పడేవాడు.

ఆ కుక్క కూడా జాతి కుక్క కాదు. ఎక్కడో దొరికితే చిన్న పిల్లని తీసుకొచ్చి పెంచాడు. అది కూడా విశ్వాసంగా నీడలా వెంట తిరుగుతుండేది. క్లబ్బులోకి అందరూ జాతి కుక్కల్ని తీసుకువస్తే, అతను ఆ ఊరకుక్కని తీసుకు వెడుతుండేవాడు. ఆ కుక్క గురించి ఎవరైనా ఏదన్నా అంటే పోట్లాటకి దిగేవాడు.

అతను ఒంటరివాడు. పెళ్ళి చేసుకోలేదు. ఉన్నది ఒక తమ్ముడు. అతనూ దూరంగా ఎక్కడో ఇంగ్లండులో ఉన్నాడు. అతను ఒకటి రెండు సార్లు ఇంగ్లండు వెళ్ళి తమ్ముణ్ణి చూసి వచ్చాడు. అతనికి ఇంగ్లండు జీవితం నచ్చలేదు. ఇండియాకి తిరిగి వచ్చి, ఇక్కడే స్థిరపడిపోయాడు.

అతను ఏభయ్యవ పడిలో పడ్డాడు. ఇంక ఉద్యోగం నుంచి రిటైరై విశ్రాంతి తీసుకుందామని హుస్నాబాద్‌లో ఎవరో నవాబు దగ్గర నుంచి ఒక పాత బంగ్లా కొన్నాడు. ఆ బంగ్లాలో వంటవాడు, ఇద్దరు నౌకర్లూ, అతనూ, జిమ్మీ - అంతే. ఇలా కాలం నడుస్తుండగా కుమాం పర్వతశ్రేణుల్లో మనుషుల్ని వేటాడుతున్న పులి గురించి అతని చెవిన పడింది. జనం భయకంపితులై ఊళ్ళు వదిలి పారిపోతున్నారు. ఒక చోట పశువులు మేపే కుర్రాడిని ఎత్తుకుపోయింది. మరో చోట ఇంట్లో నిశ్శబ్దంగా ప్రవేశించి, పడుకున్న వాళ్ళలో ఒకడ్ని నోట కరుచుకు పోయింది. మిగిలిన వాళ్ళకు మెలకువైనా రాలేదు. ఆ పులిని చంపడానికి వెళ్ళిన ఇద్దరిలో ఒకడు తిరిగి రాలేదు. ఒకడు ఒక కాలుతో తిరిగి వచ్చాడు. అసలు అది పులి కాదనీ, మనిషి రక్తానికి

అలవాటు పడిన మంత్రగత్తె అనీ, రాత్రి వేళ అది పులిగా మారి మనుషుల్ని తింటోందని కథలు ప్రచారంలోకి వచ్చాయి. ఒక గ్రామ శివార్లలో ఒంటరిగా ఉంటున్న ఓ ముదుసలిని మంత్ర గత్తె అని అనుమానించి, తలుపుకు గొళ్ళెం పెట్టి, గుడిసె అంటించి చంపేశారు జనం.

ఈ కథలన్నీ వింటూన్న జాక్సన్ ఇంక ఉండబట్టలేక పోయాడు. జోడుగుళ్ళ తుపాకీ భుజాన వేసుకుని, జిమ్మీని వెంట బెట్టుకుని బయలు దేరాడు. ఈ వయసులో అది దుస్సాహసమని కొందరు ఆపడానికి ప్రయత్నించారు. అతను ఎవరి మాటా వినలేదు. అతను పులి వేటాడే తీరూ, తిరిగే మార్గం, అంతా జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూ అడవుల్లో మూడు నెలలు తిరిగాడు. ఒకటి రెండు సార్లు పులి గంటల తేడాలో తప్పించుకు పోయింది. ఈ మూడు నెలలలోనూ మరో పదిమంది పులి వాత పడ్డారు. జాక్సన్‌కి పిచ్చెక్కినట్లయింది.

ఒక రోజు ఉదయం సమీప గ్రామ శివార్లలో పులి కనిపించిందని జాక్సన్ కి కబురందింది. అతను హుటా హుటి అక్కడకు వెళ్ళాడు. అడుగు జాడలు పరిశీలించి తను వెతుకుతున్న పులే అని గ్రహించాడు. ఆ అడుగు జాడలు, అది నడిచిన దారిలో నలిగిన ఆకులూ, విరిగిన కొమ్మలూ చూసుకుంటూ అడవి లోపలికంటా వెళ్లి పోయాడు. పులి నడుస్తున్న దారిలో చెట్ల మీంచి లేస్తున్న పక్షుల కిల కిలా రావాలు, కోతుల అరుపులు, అన్నీ జాగ్రత్తగా వింటూ, అది వెడుతున్న దారి గమనిస్తూ వెంటాడాడు. కాని ఎక్కడో జాడ తప్పింది. పులి కనుమరుగైంది. అడవి నిశ్శబ్దమైంది.

అప్పటికి మధ్యాహ్నం రెండు గంటలయింది. అతను చాలా అలసిపోయాడు. వయసులో అయితే రోజులకు రోజులు ఒంటరిగా అడవిలో గడిపేవాడు. ఏభైవ పడిలో పడ్డాక చూపు, వినికిడి, ఘ్రాణశక్తి - అన్నీ మందగిస్తున్నాయి. రాత్రిళ్ళు చూపు సరిగా ఆనడం లేదు. చీకటి పడేలోగా ఏ గ్రామమైనా చేరుకోవాలని తిరుగుముఖం పట్టాడు.

సాయంకాలం అయిదు గంటలయింది. అడవిలో వెలుగు తగ్గి నీడలు సాగుతున్నాయి. జాక్సన్ కొండదారిన నడుస్తూ, నడుస్తూ ఆగిపోయాడు. ముందు దారి పదిగజాల అవతల వంపు తిరుగుతోంది. ఒంపు దగ్గర పెద్ద బండరాయి ఒకటి ముందుకు చొచ్చుకు వచ్చింది. కాలిబాట దాన్ని చుట్టి కిందకు పోతోంది. ఆ ప్రదేశమంతా పొదలతో, తుప్పలతో నిండివుంది. అక్కడ, ఆ ప్రదేశంలో, అప్పుడు ఎందుకు ఆగి పోయాడో అతనికే తెలియదు. బహుశా 'ఆరవ ఇంద్రియం' అతన్ని హెచ్చరించి ఉంటుంది.

అతని వెనకవైపు నుంచి గాలి వీస్తోంది. గాలి వాలులో ఉన్న పులి తన వాసన పసిగట్టగలదు. కాని పులి వాసన తనకు తెలియదు. పులి మాటు వెయ్యడానికి అనువైన ప్రదేశం అది. పులి తనకోసం అక్కడ కాచుకుని ఉందని ఎందుకో అనుమానం వచ్చింది అతనికి.

అతను ఆగగానే జిమ్మీ కూడా ఆగిపోయింది. అతను జోడు గుళ్ళ తుపాకీ చేతుల్లోకి తీసుకుని, జాగ్రత్తగా గురి చూస్తూ ముందుకు నడవసాగాడు. జిమ్మీ కూడా

నిశ్శబ్దంగా అతనితోపాటు కదిలింది. అతను మెల్లిగా బండరాయి కిందకు వచ్చాడు. ఇంకో నాలుగడుగులేస్తే మలుపు వస్తుంది. ఆ మలుపు చాటునే పులి ఉందని అతని అనుమానం.

అతని దృష్టి అంతా ముందు దారి మీదే ఉందికాని పులి బండరాయి మీద నిలబడి పైనుంచి తనకేసే చూస్తున్నదని అతను గమనించలేదు. మరో అడుగు వెయ్యగానే జిమ్మీ పైకి చూసి అరవడం, పులి అతని మీదకు దూకడం, అతను వెనక్కు తిరిగి తుపాకి పైకెత్తి పేల్చడం - అన్నీ ఒకేసారి జరిగాయి. తుపాకీ గురి తప్పింది. పులి గుర్రు మంటూ అతనికేసి చూస్తూ నిలబడింది.

అతని ఆలోచనలకూ, చర్యలకూ సమన్వయం వయసుతోపాటు తగ్గిపోయింది. పదేళ్ళ క్రితమైతే ఆ పరిస్థితిలో అసంకల్పితంగా తుపాకీ ఎత్తి పులికదిలేలోగా మళ్ళీ పేల్చగలిగేవాడు. ఆరడుగుల దూరంలో నిలబడి వున్న మృత్యువుని చూడగానే అతను ఏం చెయ్యాలో తోచక స్థాణువులా నిలబడి పోయాడు. పులి గుర్రు గుర్రుమంటూ, వెనుక కాళ్ళమీదకి జరిగి, ముందుకు, మీదకు దూకడానికి సిద్ధమవుతోంది.

అతను తేరుకుని తుపాకీ ఎత్తి గురి చూడటానికి క్షణం పట్టింది. ఆ క్షణం అతనికి తన ప్రాణాలు బలిపెట్టి ఇచ్చింది జిమ్మీ. యజమాని మీదకు దూకబోతున్న పులిమీదకు ఉరికి వెనకకాలు పట్టుకుంది. పులి వెనక్కు తిరిగి జిమ్మీని పంజాతో విదిలించి కొట్టి, మళ్ళీ జాక్సన్ వైపు తిరిగేలోగా తుపాకీ పేలింది. పులి ఎగిరి పడింది. అది కదలడం ఆగిపోయేవరకూ మళ్ళీ మళ్ళీ తుపాకీ పేలింది. పులి చచ్చిపోయిన తర్వాత జాక్సన్ ఏడుస్తూ పది అడుగుల దూరంలో రక్తపు మడుగులో ఉన్న జిమ్మీ దగ్గరకు....

బండి చక్రాలు కీచుమంటూ, సడన్ బ్రేక్ వేసినట్టుగా కుదుపుతో ఆగింది. నేను జాక్సన్ ప్రపంచంలోంచి హఠాత్తుగా బాహ్య ప్రపంచంలోకి వచ్చి పడ్డాను. ఆ కుదుపుకి జెన్నీకి కూడా మెలకువ వచ్చినట్టుంది. ' ఏమైంది? ' అనడిగింది.

'సిగ్నలు కోసం అయివుంటుంది ' అన్నాను.

అలా ఆగిన బండి అరగంటయినా కదలేదు. నేను టైము చూశాను. నాలుగవుతోంది. అంటే ఈ పాటికి హుస్నాబాద్ వచ్చేసి ఉండాలి. మరో పదిహేను నిమిషాలు గడిచాయి. బండి నిశ్శబ్దంగా అలాగే నిలబడి ఉంది. నేను కిటికీ అద్దం పైకెత్తి చూశాను. కనుచూపు మేర చెరుకుతోటలు వెన్నెల్లో స్నానమాడుతున్నాయి. రైలుపట్టాల పక్కనే పిల్ల కాలువ ఒకటిపోతోంది. దానిలో నీరు అడ్డకట్టదాటి పల్లానికి గల గల చప్పుడు చేస్తూ ప్రవహిస్తోంది.

'ఏమైంది?'- జెన్నీ మళ్ళీ అడిగింది.

'చూసి వస్తాను,' అంటూ నేను తలుపు తీసి, బయట[illegible] నడిచి కంపార్టుమెంటులోంచి తొంగిచూశాను. అప్పటికే చాలా మంది ప్రయాణీకు[illegible] బండి దిగి నిలబడి చూస్తున్నారు. వాళ్ళు చూస్తున్న వైపు నేనూ దృష్టి సారించాను. [illegible]రంగా ఎడంవైపు ఆకాశమంతా ఎర్రగా కనుపిస్తోంది.

నేను అటే చూస్తూ కిందికి దిగి, 'ఏవిటది?' అనడిగాను, అక్కడ మెల్లిగా మాట్లాడుకుంటున్న గుంపు దగ్గర చేరి.

'చెరుకుతోటల్లో తుక్కు తగలబెడుతున్నారేమో - లేకపోతే బెల్లం వండుతున్నారో?' అన్నాడు ఒకడు.

'నై... నై.... ధంగా షురూ హోగయా... ' అన్నాడు మరొకడు ఉద్రిక్తంగా.

ఆ వెలుగు చెరుకుతోటల్లోంచి కాదనీ, తగలబడుతున్న హుస్నాబాద్‌నుంచనీ బండిలో ఉన్న వాళ్లందరికీ త్వరలోనే అర్థమైంది. హుస్నాబాద్ మీదుగా దూర ప్రాంతాలకు పోయేవాళ్ళు ఆసక్తికరంగా చూస్తుంటే, హుస్నాబాద్‌లో అయినవాళ్ళు ఉన్నవాళ్ళు గుండెలు బాదుకుంటూ ఏడవడం మొదలు పెట్టారు.

ఆ ఆగడం, ఆగడం, బండి ఉదయం ఆరుగంటలదాకా అలాగే ఆగిపోయింది. జెన్నీ రెండు మూడుసార్లు, 'ఏవిటి? బండి ఇంతసేపు ఆగింది?' అనడిగింది. ఆమెకు విషయం చెప్పకుండా, నువ్వు ఈ సమయంలో రాకుండా ఉండాల్సింది, అన్నాను.

తెల్లవారింది. లే ఎండపడి రాత్రి మంచులో తడిసిన చెరుకుగడలు ఎర్రగా మెరుస్తున్నాయి. తోటల మీద పిట్టలు కిచకిచమంటూ ఎగురుతున్నాయి. దూరంగా పొగమంచు చెరకు తోటల మీద కమ్ముకుంటోంది. పిల్లకాలువలో నీళ్ళు అలాగే గలగలమని చప్పుడు చేస్తూ ప్రవహిస్తున్నాయి.

ఆ ప్రశాంత దృశ్యానికీ, తర్వాత చూడబోయే ఘోరకలికి ఎంత తేడా! వెలుగు వచ్చాక ఆకాశంలో ఎర్రదనం కనుపించడం లేదుగాని హుస్నాబాద్ మీద నల్లటి మేఘం అలుముకున్నట్లుంది.

ఆరుగంటలకి బండి బయలుదేరి, వెళ్ళాలా వద్దా అని సందేహిస్తున్నట్లు, చాలా మెల్లిగా నడుస్తూ, ఆగుతూ, మరో గంటకి హుస్నాబాద్ స్టేషన్ చేరుకుంది. బండి ప్లాట్ ఫాం మీద ఆగకుండానే కెరటం విరుచుకు పడ్డట్లు జనం బండిమీద పడ్డారు. తోసుకుంటూ, గెంటుకుంటూ, పడిపోయిన వాళ్ళని తొక్కుకుంటూ కిటికీ ఊచలు పట్టుకుని వేళ్ళాడుతూ, తలుపులు తియ్యమని దబ దబ బాదుతూ, బండి కూడా పరిగెట్టారు జనం.

అంత జనసందోహం, ఆ గందరగోళం, తొక్కిసలాట, ఏడుపులు, అదంతా జెన్నీ ఎప్పుడూ చూసి ఉండదు. ఏమైంది, అనడిగింది. ఆ అమ్మాయి మొహంలో భయం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. దిగకుండా అదే బండిలో వెళ్ళి పొమ్మని ఆమెకు సలహా ఇద్దామని అనుకున్నాను. కాని పరిస్థితి చూస్తే బండి కదిలేలా లేదు. జనం చీమల్లా బండి కప్పుమీదకు పాకేస్తున్నారు.

జెన్నీకి బేగ్ తీసుకోమని చెప్పి తలుపు తీశాను. తలుపు తియ్యగానే జనం బోగీలోకి విరుచుకు పడ్డారు. ఆ తొక్కిసలాటలో ఎలా ముందుకు వెళ్ళ గలిగామో నాకే తెలియదు. జెన్నీ చెయ్యి పట్టుకుని జన ప్రవాహానికి ఎదురీదుతూ అతి కష్టం మీద స్టేషను మాస్టారి గదికి చేరాను. అక్కడ నుంచి మిశ్రాకి ఫోను చేద్దామని పబ్లిక్ టెలిఫోను తీశాను: అది పని చెయ్యడం లేదు. ఇంక స్టేషను మాస్టారిని ఆశ్రయించడం తప్ప గత్యంతరం లేకపోయింది.

స్టేషను మాస్టారు మొదట నేను చెప్పేదేవీ వినిపించుకోలేదు. నేను ప్రెస్ అనగానే కొంచెం ఆగి నా మాట విన్నాడు. అతనికి విషయమంతా చెప్పి రిటైరింగ్

రూం ఏదైనా ఖాళీగా ఉంటే జెన్నీకి ఇవ్వమనీ, ఢిల్లీకి వెళ్ళే మొట్టమొదటి బండిలో తిరిగి వెళ్ళి పోతుందనీ, చెప్పాను.

స్టేషనులో అంగుళం జాగా కూడా ఖాళీ లేదు. జనంతో కిటకిటలాడిపోతోంది. రిటైరింగ్ రూం ఒకటుంది కాని ఆ తలుపులు తియ్యడం అసంభవం. ఒక వేళ గది తలుపులు తెరవగలిగినా జనం లోపలికి తోసుకు వచ్చేస్తారు. జెన్నీ ఉండడానికి వీలుపడదు. అతను కాసేపు ఆలోచించి, 'ఆ అమ్మాయికి అభ్యంతరం లేకపోతే మా ఇంట్లో ఉండొచ్చు. బళ్ళు ఎప్పుడు నడిస్తే అప్పుడు వెనక్కుపంపించేస్తాను' అన్నాడు.

జెన్నీతో అతను అన్నది చెప్పాను. ఆ అమ్మాయి చాలా మొహమాట పడింది. ఏదైనా హోటల్లో రూం దొరకదా అంది. పట్టణ పరిస్థితి ఆ అమ్మాయికి పూర్తిగా అర్థమైనట్లు లేదు. అంతా వివరంగా చెప్పాకా ఆ అమ్మాయి ఒప్పుకుంది. స్టేషను మాస్టారు కూలీని తోడిచ్చి జెన్నీని తన ఇంటికి పంపించాడు....

ఏ వాహనం దొరికితే ఆ వాహనం తీసుకునీ, నడిచీ, జనం ఎడతెరిపి లేకుండా స్టేషనుకి వచ్చి పడుతున్నారు. పట్టణం నుంచి ప్రాణాలతో బయటపడాలనీ, ఎక్కడికో అక్కడికి పారిపోవాలనీ ఆరాటం. నేను పోలీసు జీపులో నా బసకి బయలు దేరాను. పట్టణంలో కర్ఫ్యూ ఉంది కాని అమలు జరపడానికి తగిన పోలీసు బలగం ఉన్నట్లు లేదు. దారి పొడుగునా విచ్చలవిడిగా తిరుగుతున్న మూకలూ, కాలుతున్న ఇళ్ళు, దుకాణాలు, కార్లు, బస్సులు, ట్రక్కులూ.....

అంత ఉద్రిక్త పరిస్థితిలో రోడ్డు మీద డాన్సు చేస్తున్న ముగ్గురు కుర్రాళ్లని చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. పోలీసు జీపు కంట పడగానే వాళ్ళు పక్కసందులోకి పారిపోయారు. పట్టణమంతా తగులడుతుంటే వీళ్లు రోడ్డు మీద ఇలా డాన్సు చేస్తున్నారేమిటి అని తెల్లబోతున్న నాకు జీవితంలో ఎన్నడూ మర్చిపోలేని షాక్ తగిలింది. ఒక మనిషి మరో మనిషి పట్ల అంత క్రూరంగా ఉండగలడని నేను ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. నేను స్వయంగా చూడకపోతే నమ్మేవాడిని కాదు. నేను ఈ విషయం చెబితే మరొకరు నమ్మక పోయినా ఆశ్చర్యపోను.

ఆ కుర్రాళ్ళు డాన్సు చేస్తున్నది రోడ్డు మీద కాదు. రోడ్డు మీద బోర్లాపడి ఉన్న ఓ పదిహేడేళ్ళ కుర్రాడి శవం మీద.

'బాబూజీ ఢర్ గయా' అన్నాడు జీపు నడుపుతున్న కానిస్టేబుల్ నవ్వుతూ, శవం పక్కనుంచి జీపు పోతుంటే. నాకళ్ళల్లో అతనికి భయం కనుపించింది కాబోలు. అతను శవం కేసి చూడనైనా చూడలేదు. ఆ విషయం అంత తేలిగ్గా ఎలా తీసుకో గలిగాడా, ఏదో జోక్ వేసినట్లు ఎలా నవ్వగలిగాడా అని నాకు ఆశ్చర్యమేసింది. బహుశా అతని మనసు ఇటువంటి దృశ్యాలు చూసి చూసి బండబారిపోయి ఉంటుంది. నాకు ఇది క్రొత్త కావచ్చు. అతను తన సర్వీసులో ఇటువంటి దృశ్యాలు ఎన్ని చూశాడో?

నన్ను హోటలు దగ్గర దింపి జీపు వెళ్ళి పోయింది.

'వచ్చావా బాస్', అన్నాడు మిశ్రా. మనిషి షేక్ అయిపోయినట్లు కనిపించాడు. అతని కళ్ళు ఎర్రగా ఉబ్బి ఉన్నాయి. రాత్రి నిద్ర పోయినట్లు లేదు.

'ఏమన్నా తిన్నావా?' అనడిగాడు.

'ఏం తినలేదు - తినాలనిపించడం లేదు,' అన్నాను నేను చూసినది గుర్తుకు వచ్చి.

'ఇప్పుడే ఏదైనా తీసుకో - బయట జరుగుతున్నది చూసిన తర్వాత ఇంక తినలేవు. నిద్రపోలేవు' అంటూ బ్రెడ్, టీ తెప్పించాడు. అయిష్టంగానే రెండు స్లైసులు తిని, టీ తాగాను.

'నిన్న ఉదయం ఫోన్లో మాట్లాడినప్పుడు ప్రశాంతంగా ఉంది కదా' అన్నాను.

'ప్రశాంతంగానా? మందు పాతర పేలడానికి సిద్ధంగా ఉంది - నిన్న రాత్రి రెండు గంటలకి అంటుకుని పేలింది. రావుసాబ్! నేను పాలు తాగే పిల్లాణ్ణి కాదు - ఢక్కా మొక్కీలు తిన్నవాణ్ణి. రక్తం, చావు చూస్తే జడుసుకునే వాణ్ణి కాను - కాని ఇలాంటిది ఎప్పుడూ చూడలేదు...

'రావుసాబ్! కొన్ని మాటలకి అర్థం అనుభవిస్తేనే కాని తెలియదు. అర్ధరాత్రి నిశ్శబ్దంలో హఠాత్తుగా పరిగెడుతున్న జనం అడుగుల సవ్వడి - గోలగా కేకలు, కెవ్వున ఏడుపులు - గాఢ నిద్రలోంచి ఉలిక్కిపడి కళ్ళు తెరిచి చూస్తే గది గోడలమీద కొండ చిలువల్లా కదులుతున్న నల్లటి, ఎర్రటి నీడలు - ఏం జరుగుతున్నదో అర్థంకాక దడ దడ లాడుతున్న గుండెలతో కిటికీ దగ్గరకు పరుగెట్టి చూస్తే మంటల వలయంలో చిక్కుకుని కాలిపోతున్న నిండు ప్రాణాల ఆర్తనాదాలు - ఇదంతా అనుభవంలోకి వచ్చేవరకు నాకు భయం అనే మాటకు అర్థం తెలియలేదు.....' - మిశ్రా మాట్లాడుతూ కిటికీ కర్టెను లాగాడు. నాలుగో అంతస్తు కిటికీలోంచి కింద నాలుగురోడ్ల కూడలి కనిపిస్తోంది.

'ఆ మేడ చూశావా' - ఓ మూల సన్నటిపొగలు వస్తున్న భవనం చూపిస్తూ అన్నాడు మిశ్రా- 'కింద పెయింట్ల షాపు మూకలు అంటించడంతో పైన ఉన్న కుటుంబానికి పారి పోవడానికి అసలు అవకాశం లేకుండా పోయింది. క్షణాలలో మేడంతా మండసాగింది. నిద్రలో ఉన్నవాళ్ళు, ఎలా ఉన్నవాళ్ళు అలా టెర్రేసుమీదికి పరిగెట్టుకొచ్చారు. అంతా నేను ఈ కిటికీలోంచి చూస్తూనే ఉన్నాను. పదకొండుమంది నీడల్లా అటూ ఇటూ పరిగెడుతూ గొల్లున ఏడుస్తూ, జుట్టు పీక్కుంటూ, దేవుణ్ణి వేడుకుంటూ, సజీవంగా తగలబడిపోవటం నా కళ్ళతో చూశాను.

... ఆ తల్లి అలా ఎందుకు చేసిందో నాకు అర్థం కాలేదు. బహుశా ఆమెకు ఏం చెయ్యాలో తోచి ఉండదు. లేదా తన బిడ్డ తన కళ్ళెదురుగా కాలిపోవడం చూడలేక అలా చేసి ఉంటుంది. అంతవరకు గుండెలకు హత్తుకుని మంటలు, పొగలు తప్పించుకుంటూ అటూ ఇటూ పరుగెడుతున్నది, ముందుకు వచ్చి నెలల పిల్లాణ్ణి కిందకు విసిరేసింది. బహుశా మంటలకు దూరంగా విసిరేద్దామనుకొని ఉంటుంది. ఆ కుర్రాడు కరెంటు తీగల మీద పడి, ఎగిరి, సరిగ్గా పొయ్యిలా మండుతున్న షాపులో ఏదో బొమ్మ పడ్డట్టు పడ్డాడు. కాగితం ముక్క కాలిపోతూ, వంకరలు తిరిగి నల్లబడి పోయినట్లు, వాడి కాళ్ళూ చేతులూ వంకర పోతూ, మెల్లగా మంటల్లో అదృశ్యమయ్యాడు. నాడి దగ్గరనుంచి ఒక్క శబ్దం కూడా రాలేదు.

క్రిష్టియన్లు అంటుంటారే - ఏసు శిలువ మీద మనకోసం తన రక్తం చిందించెను అని - అలా బహుశా వాడు మన పాపాలు మనకు గుర్తు చేస్తూ మనకోసం మౌనంగా కాలి పోయాడేమో! వాడి ఏడుపు శాపంలా వినిపించినా నాకు మనశ్శాంతి ఉండేది. ఆ మౌనమే.... ' - మిశ్రా మరి మాట్లాడలేక ఆగిపోయాడు - 'రావుసాబ్! పిల్లలు దేవుళ్ళంటారు. మరి ఈ దేవుళ్ళని బలి తీసుకునే దేవుడు ఎలాంటి దేవుడు? ఈ రాక్షసుల దేవుడు దేవుడు కాదు - సైతాను' అన్నాడు కొంచెం కోలుకున్న తర్వాత.

'పద' అన్నాను లేస్తూ.

'ఎక్కడికి?'

'యస్పీని కలుద్దాం'

'ఇప్పుడా?' మిశ్రా తెల్లబోయి అన్నాడు '... బయటి పరిస్థితి నీకు తెలిసినట్టు లేదు. నీ ప్రెస్ ఐడెంటిటీ కార్డుకి బయట మూకలు గడ్డి పరక కిచ్చిన విలువ కూడా ఇవ్వవు'. అలా అన్నాడే కాని నేను లేవడం చూసి తనుకూడా మాట్లాడకుండా, కెమేరా తీసుకుని నాతో వచ్చాడు.

యస్పీ ఆఫీసు దగ్గరే. అర కిలోమీటరు దూరంలో ఉంది. ఆ అర కిలోమీటరు రోడ్డు రాళ్ళు చిమ్మినట్టుగా ఉంది. రోడ్డుకిరుపక్కలా తగలబడుతున్న ఇళ్ళు, దుకాణాలు, రోడ్డుమీద పొగలు కక్కుతున్న లారీలు, బస్సులు - అక్కడక్కడ టెలిఫోను స్తం భాలు, రాళ్ళతో బారికేడ్లు - దూరంగా 'అల్లాహోఅక్బర్,' 'హర హర మహదేవ్' అని కేకలు, తుపాకీ కాల్పులు, అరుపులు, ఏడుపులు - ఆ అరకిలోమీటరు దూరంలో కనీసం ఇరవై శవాలన్నా చూశాం. మేం మాత్రం ఏ అవాంతరం జరగకుండా యస్పీ ఆఫీసు చేరాం.

యస్పీ ఆఫీసు రణరంగంలా ఉంది. ఓ వందమంది సాయుధ పోలీసులు ఉక్కు టోపీలు, రాళ్ళ దెబ్బలు తగలకుండా వెదురుతో చేసిన జాకెట్లు వేసుకుని సిద్ధంగా ఉన్నారు. వాళ్ళ చేతుల్లో పేముతో తయారు చేసిన డాలులు ఉన్నాయి. పక్కన రెండు లారీలు నిలబడి ఉన్నాయి. ఆఫీసులో యస్పీయే కాకుండా, డిస్ట్రిక్టు మేజిస్ట్రేటు కూడా ఉన్నాడు. యస్పీ రెండు నెలల నుంచి అక్కడే కేంపు వేసి ఉన్నాడు.

అక్కడ కంట్రోలు రూంలో విరామం లేకుండా ఫోనులు మోగుతున్నాయి. యస్పీ క్షణం తీరిక లేకుండా ఉన్నాడు.

'అసలు ఇదంతా ఎలా మొదలయింది? ఇంత పెద్ద ఎత్తున ఇలా జరగడం ఆశ్చ ర్యంగా ఉంది' అన్నాను యస్పీతో, ఫోనుకి ఫోనుకి మధ్య విరామంలో.

'ఆశ్చర్యం దేనికి? కళ్ళున్నవాడికెవడికైనా ఇవాళ కాకపోతే రేపైనా ఇలా జరగక తప్ప దని తెలుస్తూనే ఉంది' అన్నాడు యస్పీ బెనర్జీ. అతను ఐ.పి.యస్. ముప్ఫయి ముప్ఫ యైదు కంటె ఎక్కువ ఉండదు అతని వయసు --'రెండు పక్షాలూ కయ్యానికి కాలు దువ్వు తున్నప్పుడు కారణాల కోసం వెతకక్కర్లేదు. ఆడ, మగ, వ్యవహారాలు, ఇరుగు పొరుగు తగాదాలు, రౌడీ ముఠాల అంతర్యుద్ధాలు, స్కూలు కుర్రాళ్ళ కొట్లాటలు - ఏ చిన్నరవ్వ యినా చాలు అంటుకోడానికి.'

'రెండు పక్షాలూ తయారవుతున్నాయని అంత స్పష్టంగా తెలిసినప్పుడు పోలీసు లేంచేస్తున్నారు?'

నా ప్రశ్న అతనికి కోపం తెప్పించినట్లుంది. అతను నాలుగు రోజులనుంచీ సరిగా నిద్రాహారాల్లేకుండా రాత్రీ పగలూ ఠానాలో ఉంటూ చాలా చికాగ్గా ఉన్నాడు.

'పోలీసులేం చెయ్యగలరు?' - బెనర్జీ విసురుగా ఎదురు ప్రశ్నవేసాడు - ' ఇక్కడ చలా మణిలో ఉన్న ఆడియో కేసెట్లు విన్నావా? ఇమామ్‌లు, సాధువులు మతం పేరుతో జనాల్ని ఎలా రెచ్చగొడుతున్నారో తెలుసా? వాళ్ళ మీద ఏ చర్యా తీసుకోలేని పోలీసులు నిస్సహాయత గురించి నీ పేపర్లో రాసే ధైర్యం నీకుందా? ప్రార్థనా స్థలాల్లోకి హంతకు లకు, సాయుధ గూండాలకు ప్రవేశం ఉంటుంది. కాని వాళ్ళని వెంటాడుతూ పోలీసులు ప్రవేశిస్తే పెద్ద ఆందోళన - మత హక్కులు, పౌర హక్కులు అంటూ మీ పత్రికల్లో కాకిగోల - మిస్టర్ - ఒకటి స్పష్టంగా అర్థం చేసుకో. ఈ రోజు విఫలమయ్యింది పోలీసు లొక్కళ్ళే కాదు. మొత్తం ప్రభుత్వ యంత్రాంగం - ఆ పైన సమాజం - అసలు మీరందరూ ఈ పరిస్థితికి ఎంతవరకూ బాధ్యులో ఒక్కసారి ఆత్మ విమర్శ చేసుకోండి..' అంటూ చాలా ఘాటుగా మాట్లాడాడు.

యస్పీ అలా మాట్లాడుతుంటే బయట కలకలం వినిపించింది. ఒక కానిస్టేబుల్ లోపలికొచ్చి, సెల్యూట్ కొట్టి, నిలబడి, 'సాబ్' అన్నాడు భయపడుతూ, భయపడుతూ.

'ఏమిటి?'

'యమ్మెల్యే సాబ్ జనాన్ని తీసుకుని ఇటువైపు వస్తున్నాడు సాబ్! మొన్న మనం అరెస్టు చేసిన ఆయన మనుషులందరనీ వదిలెయ్యాలంటున్నాడు' అని చెప్పాడు.

'గేట్లు వేసేయండి' అన్నాడు యస్పీ.

పాతకాలపు పోలీసు ఠానా కోటలాగా ఎత్తు ప్రహరీ గోడతో ఉంది. దానికున్న పెద్ద ఇనుప గేటు మూసేసారు. నేను యస్పీ పక్కనే వరండాలో నిలబడి చూస్తున్నాను.

ఐదు నిముషాలలో రెండు మూడు వందల మంది ఉన్న మూక పోలీసు ఠానా మీద విరుచుకుపడింది. వాళ్ళ చేతుల్లో కత్తులు, గొడ్డళ్ళు, ఇనుపరాడ్లు, తుపాకులు, పెట్రోలు టిన్నులు, కాగడాలు - గేటు ఊచలు పట్టుకుని గుంజుతూ అరవడం మొదలు పెట్టారు.

'యస్పీ ! డౌన్, డౌన్! పోలీసు జులుం నశించాలి.....'

అందరికంటే ముందున్న వ్యక్తి పంచె, లాల్చి , వెయిస్టుకోటు వేసుకుని, చూడగానే వీడు గూండా నెంబర్ వన్ అనిపించేలా వున్నాడు. వాడు గేటు ఓ తోపు తోసి, 'ఫాటక్ ఖోలో' అని అరిచాడు.

యస్పీ మైకు తీసుకుని, 'పట్టణంలో కర్ఫ్యూ విధించబడింది. దయచేసి అందరూ వెంటనే వెళ్ళి పొండి. రోడ్ల మీద ఎవరూ తిరగకూడదు,' అని చెప్పాడు.

సమాధానంగా ఠానా మీద రెండు నిమిషాలు రాళ్ళ వర్షం కురిసింది. మూకలోంచి రెండు మూడు తుపాకులు గాలిలోకి పేలాయి.

'సాబ్! వాళ్ళని మనం వదిలెయ్యకపోయినా, వాళ్ళు ఎలాగా రేపు కోర్టులో బెయిలు మీద విడుదలయిపోతారు. మళ్ళీ ఢంగా మొదలు పెడతారు. ఇది వాళ్ళకి

అలవాటే . విరోధం తెచ్చుకోడం దేనికి సాబ్ - క్రింది ఆఫీసరు అనుభవపూర్వకంగా చెపుతున్న మాటలు బెనర్జీ విన్నాడు కాని ఏం సమాధానం చెప్పలేదు. డి.యం వైపుకి తిరిగి అతనితో మెల్లిగా మాట్లాడాడు. డి.యం. అంగీకరిస్తున్నట్లు తలూపాడు.

బెనర్జీ మైకు తీసుకుని 'అందరూ వెళ్ళి పోవడానికి సరిగ్గా నిమిషం టైమిస్తున్నాను. లేకపోతే కాల్పులు జరపాల్సి వుంటుంది' అని హెచ్చరిక చేశాడు. వెంటనే సాయుధ పోలీసులు పొజిషను తీసుకున్నారు. పరిస్థితి ఉద్రిక్తంగా తయారవుతోంది- 'సాలే యస్పీ' ముందున్న వ్యక్తి ఉద్రేకంతో ఊగిపోతూ బూతులు గుప్పించడం మొదలు పెట్టాడు. 'నాగురించి ఏవనుకుంటున్నావురా - మాకీ.....'

సరిగా నిమిషం తర్వాత పోలీసు తుపాకులు గుంపు మీదుగా గాలిలో పేలాయి. గుంపులో కొద్దిగా చలనం వచ్చింది. కాని అలాగే నిలబడింది. మళ్ళీ పదిసెకండ్ల తర్వాత రెండో రౌండ్ గుళ్ళు కొంచెం దిగువగా జనం తలల మీంచి దూసుకుపోయాయి. ఈ సారి జనం చెల్లా చెదరై పారిపోసాగారు.

'..... మై తేరేకో దేఖ్‌లూంగా .... సాలే..... నా మీద కాలుస్తావా... బెహెన్ కీ.... అక్కడ రోడ్ల మీద తిరుగుతున్న జనం నీకేవవుతార్రా... వాళ్ళకి కర్ఫ్యూ లేదా - సాలే యస్పీ - మై తేరే కో ఛోడూంగా నై ...' అని బూతులు తిడుతూ ఒంటరి అయిపోయిన నాయకుడు వెళ్ళి పోయాడు.

అరగంట తర్వాత పై అధికారుల దగ్గరనుంచి ఫోనువచ్చింది. శాంతి భద్రతల విషయంలో పోలీసులకి ఎంత బాధ్యత ఉందో, ప్రజలెన్నుకున్న ప్రజా ప్రతినిధులకి కూడా అంతే బాధ్యత ఉందనీ, వాళ్ళని నిర్లక్ష్యం చెయ్యడం, అవమానించడం కూడదని మందలించారు పై అధికారులు.

అయిదు నిమిషాల తర్వాత రాష్ట్ర రాజధాని నుంచి ఫోను.... సీనియర్ అధికారుల, అన్ని పార్టీల రాజకీయ నాయకుల బృందం ఒకటి పరిస్థితి పరిశీలించడానికి వస్తున్నదనీ, వారి రక్షణకు ఏర్పాట్లు చెయ్యాల్సిందనీ....

మళ్ళీ ఫోను... ఢిల్లీ నుంచి షాహీ ఇమామ్ గారు ఎనిమిది కార్లలో వస్తున్నారట. ఈ ఉద్రిక్త పరిస్థితిలో హుస్నాబాద్ వెళ్ళ వద్దని వారిని కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రార్థిస్తోందట. ఒక వేళ వారు అంగీకరించని పక్షంలో హుస్నాబాద్ సరిహద్దుల్లో వారిని సగౌరవంగా అరెస్టు చేసి, అతిథి గృహంలో ఉంచి సకల మర్యాదలూ చెయ్యమని....

ఫోను మీద ఫోను అలా వస్తూనే ఉన్నాయి. ఆ తర్వాత యస్పీతో మాట్లాడడానికి వీలు పడలేదు. పరిస్థితి గంట గంటకీ విషమిస్తోంది. రోడ్ల మీద ఎక్కడ పడితే అక్కడ బారికేడ్లు.... పోలీసు వాహనాలు కాని, ఫైరింజన్లు కాని నడవడం కష్టంగా ఉంది. ఒక పద్ధతి ప్రకారం దహనకాండ, హత్యాకాండ కొనసాగుతోంది. ఎక్కడ చూసినా మంటలు, పొగలు, ఆర్తనాదాలు....

పన్నెండు గంటలకి జిల్లా కేంద్రం నుంచి, సమీప ప్రాంతాల నుంచి, కొద్దిగా పోలీసు బలగాలు, అగ్నిమాపక దళాలు వచ్చాయి. జిల్లా అంతా అల్లర్లు వ్యాపించ వచ్చన్న భయంతో జిల్లా అధికారులు పోలీసు బలగాలన్నింటినీ హుస్నాబాద్ తరలి. చడానికి సాహసించలేదు. అయినా పరిస్థితిలో ఏమీ మార్పులేదు.

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలకి రేపిడ్ ఏక్షన్ ఫోర్సు దిగింది. మర్నాడు ఉదయం తొమ్మిదింటికి సైన్యం దిగింది. 'షూట్ ఎట్ సైట్' ఆర్డర్సు ఇవ్వబడ్డాయి. రోడ్డు మీద మనిషి కనిపిస్తే హెచ్చరిక లేకుండా కాల్పులు చేసింది. సైన్యం దిగడంతో అప్పటి వరకు బీభత్సాన్ని సృష్టించిన మూకలు అదృశ్యమయి పోయాయి. సాయంకాలానికి ప్రశాంత పరిస్థితి నెలకొంది.

రాత్రి మిశ్రా, నేనూ సైన్యం జీపులో పట్టణమంతా తిరిగేం. కరెంటులేదు. మసక వెన్నెల్లో పట్టణం శ్మశానంలా ఉంది. దారిలో ట్రక్కు ఒకటి కనిపించింది. అక్కడ కంపు దారుణంగా ఉంది. నేనూ, మిశ్రా జేబురుమాళ్ళు ముక్కుకి అడ్డం పెట్టుకున్నాం. అక్కడ మొహాలకి గుడ్డలు కట్టుకున్న ఓ అరడజను మంది చీకట్లో టార్చిలైటు సహాయంతో శవాలకోసం వెతుకుతున్నారు. గోనెపట్టాల మీదికి శవాల్ని ఎక్కించి ట్రక్కుల్లోకి విసురు తున్నారు. అలాంటి ట్రక్కులు మాకు దారిలో చాలా ఎదురయ్యాయి. నగరానికి వెలుపల శవాలు గుట్టలుగా పోసి పెట్రోలు చల్లి తగల బెడుతున్నారు. సైన్యాధికారి అనుమతితో మిశ్రా అక్కడ నాలుగైదు ఫొటోలు తీశాడు.

ఈ రెండు రోజుల్లోనూ ఎంతమంది చనిపోయారు? ప్రభుత్వం నాలుగైదు వందలంటుంది. నా అంచానా ప్రకారం మూడు వేల మందికి పైగా మరణించి ఉంటారు.

మర్నాడు ఉదయం హుస్నాబాద్ నుంచి రంగాపూర్ సైన్యం జీపు ఒకటి వెడు తుంటే, రంగాపూర్ దాకా జీపులో వెడితే అక్కడ్నుంచి ఢిల్లీకి ట్రెయిన్ అందుకోవచ్చునన్న ఉద్దేశంతో జీపెక్కాం.

జీపు బయలుదేరబోతుండగా నాకు జెన్నీ గుర్తుకు వచ్చింది. ఈ గొడవల్లో పడి జెన్నీ విషయం పూర్తిగా మరచిపోయాను. ఆ అమ్మాయి ఢిల్లీ వెళ్ళి పోయిందో, ఇంకా స్టేషను మాస్టారింట్లోనే ఉందో తెలియదు. ఇంకా హుస్నాబాద్ లోనే ఉండి ఉన్నట్లయితే జీపులో నాతో పాటే తీసుకు వెళ్ళవచ్చునే ఉద్దేశంతో జీపు స్టేషను వైపుకి పోనిమ్మన్నాను.

జెన్నీ వెళ్ళి పోలేదు. బితుకు బితుకు మంటూ స్టేషను మాస్టరింట్లోనే ఉంది. స్టేషను మాస్టరింట్లో ఇంగ్లీషు వచ్చిన వాళ్ళెవరూ లేరు. ఈ రెండు రోజుల నుంచి మాట్లాడే వారెవరూ లేక ఉందేమో నన్ను చూడగానే నిట్టూర్చి స్టేషను మాస్టరి కుటుంబానికి కృత జ్ఞతలు చెప్పి జీపెక్కింది.

'ఎవరీ అమ్మాయి?' అనడిగాడు జీపులో ఉన్న ఆర్మీ ఆఫీసరు.

'జెన్నీ అని - ట్రెయిన్‌లో పరిచయమైంది.'

'ఓహో- స్నేహితురాల్ని తీసుకుని ఈ బృందావనంలో విహార యాత్రకొచ్చావన్న మాట' అన్నాడు అతను వెటకారంగా.

అతని ఆవేశాన్ని నేను అర్థం చేసుకున్నాను. ఏ పరిస్థితిలో ఆ అమ్మాయి కలిసినదీ, స్టేషను మాస్టారింట్లో ఎలా ఉంచినదీ, జెన్నీకి అర్థం కాకుండా అతనికి హిందీలో చెప్పాను. అతను ఇంకేమీ మాట్లాడలేదు.

రంగాపూర్ వెళ్ళే దారిలోనే ఈ వివాదాస్పదమైన కట్టడం వుంది. మిశ్రా అంతకు

ముందే ఇదంతా చూసినా నేను మాత్రం చూడలేదు. ఆర్మీ ఆఫీసరుకి ఈ విషయం చెప్పి, అతను అనుమతిస్తే ఒకసారి అది చూసి వస్తానని చెప్పాను. ఈ సారి అతను చాలా మర్యాదగా మాట్లాడాడు. బహుశా తను ఇందాక అనవసరంగా దురుసుగా మాట్లా డానని అనిపించింది కాబోలు - జీపు దిగి తనుకూడా వచ్చాడు. జెన్నీ మాత్రం జీపులోనే ఉండి పోయింది.

రోడ్డు పక్కగా విశాలమైన ఖాళీ స్థలంలో మర్రి చెట్టునీడన ఉంది ఇంత వినాశ కాండకు కారణమైన కట్టడం. అక్కడ పోలీసు బందోబస్తు చాలా ఎక్కువగా ఉండటం వలన కాబోలు, మసీదుకాని, మందిరం కాని ఈ అల్లర్లలో ఏవీ దెబ్బ తినలేదు. ఇంతకు ముందు ఈ గోడ ఎలా ఉండేదో కాని ఇప్పుడు గోడ కనుపిం చడం లేదు. మందిరం దక్షిణం వైపున వుంది. మసీదు ఉత్తరం వైపున ఉంది. మందిరం పక్కనుంచే ఓ తారు రోడ్డు తూరుపువైపుకి పోతోంది. ఆ రోడ్డు పక్కన, మసీదు-మందిరాల వెనుక, దాదాపు రెండు వందల గజాల దూరంలో ఓ గుట్ట మీద స్టేట్ బ్యాంక్ , పోస్టాఫీసు , ఇంకా ఏవో గవర్నమెంటు ఆఫీసులూ ఉన్నాయి.

అదంతా చూసి మళ్ళీ జీపెక్కాం. రెండు గంటల తర్వాత మమ్మల్ని రంగాపూర్ స్టేషన్లో దించి జీపు వెళ్ళి పోయింది. రంగాపూర్‌లో చిన్న చిన్న చెదురు మదురు ఘటనలు జరిగినా ప్రశాంతంగా ఉంది. జన జీవనం మామూలుగానే నడుస్తోంది.

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలకి ఢిల్లీ వెళ్ళే బండి ఎక్కాం. బండి కదిలిన తర్వాత సంభాషణ మొదలైంది. జీపులోకాని, స్టేషన్లో కాని పెద్ద సంభాషణలేవీ జరగలేదు. హుస్నాబాద్ తప్ప మరే విషయమైనా మాట్లాడాలని ఒక అంగీకారానికి వచ్చినట్లు , అదీ ఇదీ మాట్లాడసాగాం. మిశ్రాకి జాక్సన్ కథంతా చెప్పాను. మిశ్రాకి ఫోటోగ్రఫీ పిచ్చి. జెన్నీ నడిగి జాక్సన్ అల్బం తీసుకుని తిరగెయ్యడం మొదలు పెట్టాడు.

'ఇంత కష్టపడ్డా జాక్సన్ బంగ్లా చూడడానికి వీలుపడనందుకు నాకు విచారంగా వుంది', అన్నాను జెన్నీతో. 'ఏం చేస్తాం' అంది జెన్నీ నిరాశగా

తర్వాత మళ్ళీ సంభాషణ ఆగిపోయింది. నేను కిటికీలోంచి బయటకు చూడ సాగాను. అవే చెరకు తోటలు... అవే దృశ్యాలు... తేడా అల్లా అప్పుడు వెన్నెల.. ఇప్పుడు ఎండ...రెండు రోజులే అయినా ఆ ప్రయాణం ఎంతో కాలం క్రితం చేసినట్లు అనిపిస్తోంది. ఎంత మనసు మరల్చుకుందామన్నా ఆలోచనలు హుస్నాబాద్ వైపుకి పరుగులు తియ్యడం మానలేదు... మతం పేరిట ఎంత అర్థరహిత హత్యాకాండ? ఎన్ని వేల ప్రాణాల బలి?

'ఎందుకు ఇలా జరుగుతోంది? లోపం హిందువుల్లోనా? ముస్లింలలోనా? మనిషి లోనా? మతంలోనా? ఈ రోజు ఈ పరిస్థితికి కారణం ఏమిటి? గత చరిత్ర - విభజించి పాలించిన ఇంగ్లీషు వాళ్ళ రాజనీతి , మతం పేరిట దేశాన్ని ముక్కలు చేసి హిందూ - ముస్లింల మధ్య ఒక అగాధం సృష్టించిన మతశక్తులు - మెజారిటీ మతస్తులని, మైనారిటీ మతస్తులనీ మతం ప్రాతిపదికపై ప్రజలను చీల్చి, కొంతమందికి ప్రత్యేక హక్కులు, సదుపాయాలు ప్రసాదిస్తున్న లౌకిక రాజ్యాంగం - చేదు నిజాల్ని నిర్భయంగా చెప్పే నిజా యితీ లోపించి, హిందూ మత తత్వాన్ని

విమర్శించడమే సెక్యులరిజంగా చిత్రిస్తూ హిపోక్రేట్లుగా, కుహనా సెక్యులరిస్టులుగా ప్రజల్లో అపఖ్యాతి పొందిన మేధావులు - వెనుక చూపే కాని ముందు చూపులేని మత నాయకులు- మత విద్వేషాలు రెచ్చగొడుతూ ప్రజలను ఓటుబ్యాంకుగా వాడుకుంటున్న రాజకీయ నాయకులు, గూండాలు, సంఘ విద్రోహక శక్తులు, పాకిస్థాన్ గూఢచారి శాఖ- ఈ నాటి పరిస్థితికి మూల కారణాలు వెతకడం కర్ణుడి చావుకి కారణాలు వెతకడం లాంటిదే!

అందరూ పెంచి పోషించిన ఈ విష సర్పం కాలనాగై ఇప్పుడు కాటు వేస్తోంది. ప్రతి కల్లోలం పోలీసు కాల్పులకు అరెస్టులకు, నిర్బంధానికి దారి తీస్తుంది. నిర్బంధం ప్రజలకు, మతానికి మధ్య అనుబంధం పెంచుతుంది. పెరుగుతున్న మత నాయకుల పట్టు ప్రతీ కార వాంఛ రగిలిస్తుంది. ఇదంతా మరో కల్లోలానికి దారి తీస్తుంది. ఇదొక విషవలయం. ఇది మొదలూ కాదు, తుదీ కాదు. గతం ఎంత అంధకారమో, భవిష్యత్తు కూడా అంత అంధకారం.......

నా ఆలోచనలకు అంతరాయం కలిగిస్తూ 'రావుసాబ్... ఇదేవిటి?' అనడిగాడు అల్బం తిరగేస్తున్న మిశ్రా ఒక ఫొటో చూపించి.

'ఇదే జాక్సన్ బంగ్లా'

'ఇది... గేటు పక్కన ఉన్నది?'

'అదా- అది జిమ్మీ సమాధి'

జాక్సన్ ఒక ఎక్సెంట్రిక్, తనకేది తోస్తే అది చేసేవాడు. అతను ఏ ఆర్కిటెక్టుని సంప్రదించకుండా పెర్షియన్ వాస్తు శైలి, హిందూ వాస్తుశైలి, యూరోపియన్ వాస్తు శైలి, అన్నీ మేళవించి తనే తన దైవం సమాధికి రూపకల్పన చేశాడు. దానికి ఓ అందం, చందం లేదు.

నా సమాధానం వినగానే మిశ్రా మొహం పాలిపోయింది. 'నువ్వు చెబుతున్నది నిజవేనా? వేళాకోళవాడటల్లేదుకదా' అన్నాడు మిశ్రా.

'నిజమే. వేళాకోళ వెందుకాడతాను? జాక్సన్ ఆత్మకథలో ఇదంతా స్పష్టంగా రాశాడు. ఏం?' అన్నాను నేను.

'బాస్' - మిశ్రా కంఠం చాలా సీరియస్‌గా ఉంది. 'ఈ ఫొటోలు రెండూ ఒకసారి జాగ్రత్తగా చూడు' అన్నాడు - రెండు ఫోటోలు పక్క పక్కనే పెట్టి . ఒకటి అల్బంలో జాక్సన్ బంగ్లా ఫోటో, రెండోది మసీదు మందిరం రంగుల ఫొటో మిశ్రా తీసినది.

రెండు ఫొటోలు మార్చి మార్చి చూశాను. కాని నాకేవీ అర్థం కాలేదు.

'ఏవీ అర్థం కావడం లేదా? ' అన్నాడు మిశ్రా.

'ఏవిటి అర్థం కావడం?'

'ఇప్పుడు జాగ్రత్తగా చూడు రెండు ఫొటోలూ. మొదటి ఫోటోలో గేటు, గేటు లోంచి జాక్సన్ బంగ్లాకి పోతున్న కంకర రోడ్డు చూడు. నేను తీసిన ఫోటోలో మందిరం పక్క నుంచి పోతున్న తారు రోడ్డు చూడు. జాక్సన్ బంగ్లా స్థానంలో అదే గుట్ట మీద వెలిసిన ఆఫీసులు చూడు. అన్నింటికన్న ముఖ్యమైనది - రెండు ఫొటోల్లోనూ ఉన్న మర్రి చెట్టు చూడు.... ' -మిశ్రా వివరించసాగాడు.

నాగరికత, కాలం, ఆ ప్రాంతంలో ఎన్ని మార్పులు తీసుకు వచ్చినా, జాక్సన్ బంగ్లా ఈ నాడు పూర్తిగా మాయమైపోయినా, వాస్తవం పూర్తిగా మరుగున పడిపోలేదు. మిశ్రా చెబుతున్నది నా బుర్రకి మెల్లిగా ఎక్కసాగింది.

'అంటే... ఇది...... ఇది..ఈ ఆవేశకావేషాలు...ఈ దహనకాండ.... ఈనర మేధం.... ఈ నెత్తుటి ఏరులూ... ఈ కన్నీటి వరదలూ....... ఇదంతా..... ఇదంతా..... ' అన్నాను తెల్లబోతూ.

'నాకేమీ సందేహం లేదు, ' అన్నాడు మిశ్రా రెండు ఫొటోలూ కింద పడేస్తూ.

(ఆహ్వానం, నవంబర్, 1996)